

F15.9

LUKUSALI

TILASTOLLISIA TIEDONANTOJA
JULKAISSUT SUOMEN TILASTOLLINEN PÄÄTOIMISTO. 8.

55

VAPAAEHTOISET PALOKUNNAT

SUOMESSA

VUONNA 1907.

IV A:1

HELSINGISSÄ,
KEISARILLISEN SENAATIN KIRJAPAINOSSA

1909.

Koska tähän saakka tietoja vapaaehtoisten palokuntien levenemisestä maassa on kokonaan puuttunut, mitään täydellistä luetteloa palokunnista ei nimittäin löydy, anoi viidennessä yleisessä palokuntien kokouksessa Oulussa asetettu maan palokuntien väliaikainen johtokunta Keisarilliselta Senaatilta lupaa saada kuvernöörin virastojen kautta koota erinäisiä vapaaehtoisia palokuntia koskevia tiedonantoja. Suostuen tähän, antoi Keisarillinen Senaatti, sen jälkeen kuin Tilastollinen Päätoimisto oli saanut tilaisuuden antaa asiasta lausuntonsa, kuvernöörien kautta vaatia luetteloita kussakin läänissä toimivista vapaaehtoisista palokunnista, joissa luettelossa myöskin tulisi olla ilmoitettuina kunkin palokunnan toiminta-alue, perustamisvuosi, johtohenkilöt ja jäsenluku. Täten koottujen, Siviilitoimituskunnan Päätoimiston käytettäväksi jättämien luetteloiden perusteella annetaan seuraavat tiedot maan vapaaehtoisista palokunnista v. 1907.

Vapaaehtoisten palokuntien leveneminen. Niinkuin edeltäkäsini voi arvata on vapaaehtoisia palokuntia etupäässä syntynyt kaupungeissa.

Tämä yleishyödyllinen laitos puuttui v. 1907 ainoastaan Naantalista Turun ja Porin läänissä, Uudestakaarlepyystä ja Kaskisesta Vaasan läänissä sekä Raahesta Oulun läänissä. Kaikissa muissa kaupungeissa on vapaaehtoinen palokunta verrattain vanha laitos. Ensimmäin perustettiin Turun vapaaehtoinen palokunta 1838. Sen jälkeen seurasi Pori esimerkkiä vuonna 1863, Helsinki 1864, Uusikaupunki 1866, Porvoo ja Viipuri 1867, Nikolainkaupunki 1868. 1870-luvulla syntyi vapaaehtoisia palokuntia lähes puoleen niistä kaupungeista, joissa sellaisia vielä ei ollut, nimittäin v. 1872 Tammisaareen, 1873 Hämeenlinnaan ja Tampereelle, 1874 Ouluun, 1877 Kuopioon, 1878 Jyväskylään ja Kotkaan sekä 1879 Kristiinankaupunkiin, Mikkeliin, Lappeenrantaan, Raumalle ja Lahteen. Seuraavalla vuosikymmenellä perustettiin vapaaehtoisia palokuntia Käkisalmeen ja Savonlinnaan 1880, Hankoeseen 1881, Sortavalaan 1882, Joensuuhun 1883, Kokko-

laan 1885, Kajaaniin 1886, Heinolaan 1887, Loviisaan ja Haminaan 1888 sekä Pietarsaareen 1889. Maan kaupunkien nuorimmat vapaaehtoiset palokunnat ovat Tornion, Kemin ja Iisalmen, jotka perustettiin 1891, 1898 ja 1902. — Maan vanhimman sivistyspaikan antamaa esimerkkiä ei siis kokonaiseen 25 vuoteen mikään muu kaupunkikunta seurannut.

1860- ja 1870- luvuilla, tuona yhteiskunnallisista uudistuksista muutenkin niin rikkaana aikana saivat siis Suomen useimmat kaupungit vapaaehtoiset palokuntansa.

Maaseudulla toimi v. 1907 kaikkiansa 183 vapaaehtoista palokuntaa. Näistä oli 51:llä toimintapiirinsä Viipurin läänissä, 48:lla Hämeen läänissä, 36:lla Turun ja Porin läänissä, 23:lla Uudenmaan läänissä, 10:llä Kuopion läänissä, 7:llä Vaasan läänissä, 6:lla Mikkelin läänissä sekä 2:lla Oulun läänissä. Vapaaehtoiset palokunnat olivat suhteellisesti enimmäen levinneet Hämeen läänissä. Sen 49 kunnasta oli näet enemmällä kuin puolella, eli 27:lla, vapaaehtoinen palokuntansa. Uudenmaan läänin 38 kunnasta oli 18 kunnalla vapaaehtoinen palokunta, Viipurin läänin 54:sta 20:llä, Kuopion läänin 34:sta 10:llä, Turun ja Porin läänin 120:sta 26:lla, Mikkelin läänin 27:sta 5:llä, Vaasan läänin 85:sta 6:lla sekä Oulun läänin 68:sta 2:lla. Lukuisilla kunnilla oli useampia vapaaehtoisia palokuntia, jotka luonnollisesti toimivat kunnan eri osissa. Tämä on epäamättömänä todistuksena sekä palokuntien käytännöllisestä hyödyistä että niiden kansansuosioista. Suurin luku vapaaehtoisia palokuntia, 10 kappaletta oli Viipurin maaseurakunnalla, 6 oli Säkijärvellä, 5 Sippolalla sekä Kivennavalla, 4 Helsingin pitäjällä, Porin maaseurakunnalla, Ulvilalla, Kangasalla sekä Kymillä, 3 Porvoon maaseurakunnalla, Pernajalla, Liljendaali siihen luettuna, Nakkilalla, Urjalalla, Sääksmäellä, Pirkkalalla, Orivedellä, Vanajalla, Hausjärvellä ja Nastolalla. 2 vapaaehtoista palokuntaa toimi Pohjassa, Espoossa, Elimäellä, Anjala siihen luettuna, Uudenmaan läänissä, Kiukaisissa ja Hämeenkyrössä Turun ja Porin läänissä, Messukylässä, Ruovedellä ja Luopioisissa Hämeen läänissä, Vehkalahdella, Virolahdella, Lappvedellä, Ruokolahdella, Johanneksen pitäjässä ja Sortavalan maaseurakunnassa Viipurin läänissä, Heinävedellä Mikkelin läänissä sekä Raippoluodossa Vaasan läänissä. Maaseurakuntia, joihin ainoastaan yksi vapaaehtoinen palokunta oli perustettu, oli: Uudenmaan läänissä 7, Turun ja Porin läänissä 21, Hämeen läänissä 17, Viipurin läänissä 2, Mikkelin läänissä 4, Kuopion läänissä 10, Vaasan läänissä 5 sekä Oulun läänissä 2.

Maaseudun vapaaehtoiset palokunnat olivat verrattain nuoret. Vanhimman, Uuran kylän vapaaehtoisen palokunnan perustamisvuosi on 1857. Lähinnä korkein ikä on Ravansaaren vapaaehtoisella palokunnalla, joka perustettiin v. 1872. 1880-luvulla tuli 31 lisää. 1890-luvun loppupuolella sekä vuosina

1903—1906 on vapaaehtoisia palokuntia maaseudulla perustettu verrattain monta, nimittäin 51 vuosina 1895—1900, sekä 56 vuosina 1903—1906. Alla olevassa taulussa ilmoitetaan maaseudulla olevien vapaaehtoisten palokuntien perustamisvuodet lääneittäin.

Vuonna.	Uudenmaan lääni.	Turun ja Porin lääni.	Hämeen lääni.	Viiipurin lääni.	Mikkelin lääni.	Kuopion lääni.	Vaasan lääni.	Oulun lääni.	Yhteensä.
1907	2	—	2	1	—	—	—	—	5
1906	—	3	9	4	1	1	—	1	19
1905	—	4	3	5	—	—	1	—	13
1904	2	3	1	5	2	1	—	—	14
1903	2	—	2	2	—	3	—	—	10
1902	3	1	—	4	—	—	—	—	7
1901	1	3	3	1	1	—	—	—	9
1900	3	1	1	5	—	1	1	1	13
1899	4	3	—	1	—	—	—	—	8
1898	—	2	—	5	—	—	1	—	8
1897	1	1	1	3	—	—	1	—	7
1896	—	—	2	6	—	—	—	—	8
1895	1	1	2	1	1	—	1	—	7
1894	—	2	5	2	—	1	1	—	11
1893	—	2	—	—	—	—	—	—	2
1892	2	—	—	1	—	—	—	—	3
1891	—	—	—	—	—	1	—	—	1
1890	—	1	1	1	—	—	—	—	3
1889	1	1	2	—	1	—	—	—	5
1888	—	3	2	—	—	—	—	—	5
1887	—	1	1	—	—	—	—	—	2
1886	—	1	4	—	—	—	1	—	6
1885	—	—	1	—	—	1	—	—	2
1884	—	1	—	—	—	—	—	—	1
1883	—	1	2	—	—	—	—	—	3
1882	—	—	2	1	—	1	—	—	4
1881	1	—	—	—	—	—	—	—	1
1880	—	1	1	—	—	—	—	—	2
1872	—	—	—	1	—	—	—	—	1
1857	—	—	—	1	—	—	—	—	1
Perustamisv. tuntematon	—	—	1	1	—	—	—	—	2
Yhteensä	23	36	48	51	6	10	7	2	183

Jäsenluku. Palokuntien jäsenluku on, niinkun luonnollistakin on, jotenkin vaihteleva. Suurin luku jäseniä on Helsingin vapaaehtoisella palokunnalla, joka kaupungin verraten suuren väkiluvun johdosta ei ole odottamatonta. Kuitenkaan ei Turun vapaaehtoinen palokunta ole paljoa pienempi. Kaupunkien pienin vapaaehtoinen palokunta on Heinolassa, jossa on ainoastaan 40 jäsentä. Maaseudulla jäsenluku on vielä vaihtelevampi kuin kaupungeissa. Vapaaehtoisia palokuntia, joihin kuuluu 200—300 jäsentä löytyy siellä täällä, mutta pienet vapaaehtoiset palokunnat, joissa jäseniä on vaan muutama kymmen, eivät myöskään ole harvinaisia. Seuraavassa taulussa annetaan yleiskatsaus maassa toimivien vapaaehtoisten palokuntien jäsenmäärään pyöreissä luvuissa.

Vapaaehtoiset palokunnat ryhmittivät toimivien jäsentensä luvun mukaan v. 1907 seuraavasti:

Jäsenluku.	Uudenmaan lääni.		Turun ja Porin lääni.		Hämeen lääni.		Viipurin lääni.		Mikkelin lääni.		Kuopion lääni.		Vaasan lääni.		Oulun lääni.		Koko maa.	
	Maaseutu.	Kaupungit.	Maaseutu.	Kaupungit.	Maaseutu.	Kaupungit.	Maaseutu.	Kaupungit.	Maaseutu.	Kaupungit.	Maaseutu.	Kaupungit.	Maaseutu.	Kaupungit.	Maaseutu.	Kaupungit.	Maaseutu.	Kaupungit.
Alle 30 henkeä	—	4	—	1	—	5	—	6	—	—	—	1	—	—	—	—	—	17
30—50henkeä	—	6	—	4	—	9	—	13	1	3	—	2	—	1	—	—	—	38
50—70 »	—	7	—	10	1	10	—	16	1	1	—	3	—	3	2	—	—	50
70—100 »	—	1	—	8	—	11	1	6	—	1	—	2	1	1	—	1	2	31
100—150 »	2	3	—	9	—	2	2	4	—	—	2	1	2	2	2	—	10	22
150—200 »	2	1	2	1	—	2	1	3	—	1	—	1	1	—	—	—	6	9
200—300 »	—	—	1	3	1	2	—	2	1	—	—	—	1	—	—	—	4	7
Yli 300 »	1	—	1	—	1	1	2	1	—	—	1	—	—	—	—	—	6	2
Tuntematon	—	1	1	—	—	6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	7
Y:sä palokuntia	5	23	5	36	3	48	6	51	3	6	3	10	5	7	4	2	34	183

Kuopion läänissä on Suonenjoen, Värtsilän ja Nurmeksen kauppalan, Vaasan läänissä Nikolainkaupunkin ja Kannuksen, sekä Oulun läänissä Kemin kaupungin vapaaehtoisen palokunnan järjestysmuoto siinä suhteessa huomattava, että näillä palokunnilla myöskin oli n. s. passiivisia eli ainoastaan maksavia jäseniä.

Helsinki, Tilastolliselta Päätöimistöltä, marraskuulla 1908.

A. G. Fontell.

Vapaaehtoiset palokunnat Suomessa v. 1907.

Toiminta-piiri.	Perustamis- vuosi.	Jäsenluku.	Toiminta-piiri.	Perustamis- vuosi.	Jäsenluku.
Uudenmaan lääni.			Lapträski ja Ruotsin-Pyhtää	1897	50
Kaupungit.			Elimäki ja Anjala:		
Helsinki	1864	580	Anjala	1899	12
Loviisa	1888	120	Ummeljoki	1899	56
Porvoo	1867	110	Yhteensä	—	1,341
Tammisaari	1872	150	Yhteensä koko läänissä	—	2,451
Hanko	1881	150	<i>Vapaaehtoisten palokuntien luku:</i>		
Yhteensä	—	1,110	Kaupungit	5	
Maaseutu.			Maaseutu ¹⁾	23	
Pohja:			Koko lääni ¹⁾	28	
Fiskars	1881	140	Turun ja Porin lääni.		
Pinjainen	1903	90	Kaupungit.		
Vihti ja Pyhäjärvi	1902	65	Turku	1838	525
Lohja	1900	100	Pori	1863	270
Espoo:			Rauma	1879	167
Espoo	1902	35	Uusikaupunki	1866	152
Nouks	1903	25	Maarianhamina	?	?
Helsingin pitäjä:			Yhteensä	—	1,114
Oulunkylä	1900	65	Maaseutu.		
Tikkurila	1901	60	Parainen	1894	65
Fredriksbärg	1902	25	Kaarina	1899	140
Westersundom	1904	30	Piikkiö	1888	107
Nurmijärvi, Hyvinkää	1892	40	Salon kauppa	1895	100
Tuusula, Kerava	1889	60	Räntämäki	1890	205
Sipoo ja Porneesi	1899	180	Raisio	1906	100
Mäntsälä	1892	43	Euran pitäjä	1880	20
Porvoo:			Kiukainen:		
Pappilanmäki	1904	45	Eurakoski	1905	48
Krokö	1907	?	Panelia	1901	75
Seitlaks	1900	15	Porin maaseurakunta:		
Pernaja ja Liljendaali:			Vähä-Rauma	1886	84
Säfträsk	1895	100	Kyläsaari	1894	58
Andersby-Hommansby	1899	60			
Forsby	1907	45			

¹⁾ Tietoja 1 vapaaehtoisen palokunnan jäsenluvusta puuttuu.

Toiminta-piiri.	Perustamis- vuosi.	Jäsenluku.	Toiminta-piiri.	Perustamis- vuosi.	Jäsenluku.
Porin maaseurakunta:			Hämeen lääni.		
Pihlava	1902	60	Kaupungit.		
Ruosniemi	1893	140	Hämeenlinna	1873	296
Ulvila:			Tampere	1873	384
Friitala	1898	50	Lahti	1879	50
Kaasmarkku	1898	72	Yhteensä	—	730
Harjunpää	1899	96			
Uusi-Koivisto	1900	72	Maaseutu.		
Nakkila:			Somero	1897	?
Nakkila	1904	38	Tammela, Forssa	1882	207
Lattomeri	1906	44	Jokioinen	1894	85
Lammainen	1904	30	Humpilla	1903	150
Normarkku, Normark. tehdas	1901	70	Urjala:		
Poomarkku	1905	94	Laukeela ja Salmi	1906	63
Ahlainen	1901	52	Urjala	1906	40
Merikarvia	1905	115	Honkola	1907	35
Ikaalisten kauppala	1883	100	Akaa, Viiala	1906	45
Hämeenkyrö:			Kalvola, Keikkala	1889	70
Kyrökosken tehdas	1887	80	Sääksmäki:		
Hämeenkyrö	1906	60	Valkiakoski	1894	50
Suodenniemi	1905	206	Huittula	1886	?
Mouhijärvi	1899	120	Ritvala	?	40
Karkku	1904	60	Pälkäne, Onkkaala	1883	60
Tyrvää	1889	156	Pirkkala:		
Kiikka	1893	57	Piispala	1890	150
Kiikoinen	1897	228	Nokia	1901	12
Huittinen	1884	110	Siuro	1904	120
Vampula	1888	60	Messukylä:		
Loimaa	1888	60	Messukylä	1894	50
Yhteensä	—	3,232	Järvensivu	1900	50
Yhteensä koko läänissä	—	4,346	Kangasala:		
<i>Vapaaehtoisten palokuntien luku:</i>			Kangasala	1880	50
Kaupungit ¹⁾ 5			Heponiemi	1883	?
Maaseutu 36			Tiihala	1894	?
Koko lääni ¹⁾ 41			Tohkala	1895	?
			Orivesi:		
			Orivesi	1886	70

¹⁾ Tietoja Maarianhaminan vapaaehtoisen palokunnan jäsenluvusta puuttuu.

Toiminta piiri.	Perustamis- vuosi.	Jäsenluku.	Toiminta-piiri.	Perustamis- vuosi.	Jäsenluku.
Orivesi:			Viipurin lääni.		
Kopsamo	1903	12	Kaupungit.		
Vehkalahden saha	1906	25	Viipuri	1867	330
Kuru, Olkitaipale	1906	120	Sortavala	1882	190
Ruovesi:			Käkisalmi	1880	128
Ruovesi	1905	30	Lappeenranta	1879	80
Vilppula	1905	30	Hamina	1888	107
Eräjärvi	1895	87	Kotka	1878	300
Kuhmalahti, Iso-Pemio	1889	27			
Luopioinen:			Yhteensä	—	1,135
Puudikkala och Karviala	1906	60	Maaseutu.		
Kouvola, Kajantila och Mie- mola	1882	50	Kymi:		
Tuulos, Syrjäntaka	1887	63	Hallan saha	1900	150
Haubo, Vitsiälä	1888	26	Sunilan »	1900	250
Hattula	1905	380	Karhulan »	1890	200
Vanaja:			Helilä	1907	6
Luolaja	1906	40	Sippola:		
Idänpää	1906	75	Hirvelä	1899	50
Punaportti	1907	45	Ruotila	1905	50
Renko	1888	82	Liikala	1898	70
Janakkala, Turenki	1885	70	Mämmälä	1898	63
Hausjärvi:			Viiala	1894	82
Riihimäki	1894	230	Vehkalahti:		
Oitti	1896	76	Metsäkylä	1898	40
Hyvinkää	1901	70	Vilniemi	1901	60
Nastola:			Virolahti:		
Uusikylä	1886	40	Virojoki	1897	103
Lahden saha	1901	55	Yläpihlaja	1905	78
Lahden kylä	1906	?	Säkkijärvi:		
Koski	1896	75	Heinlahti	1900	60
Lammi	1886	84	Säkkijärvi	1902	50
	Yhteensä	—	Vilajoki	1903	80
	Yhteensä koko läänissä	—	Kirkonkylä ja Karvola	1905	66
		3,199	Laihajärvi	1905	34
		3,929	Suurpää	1906	50
<i>Vapaaehtoisten palokuntien luku:</i>			Lapvesi:		
Kaupungit	3		Parkkarila	1904	20
Maaseutu	¹⁾ 48		Kourulanmäki	1897	50
Koko lääni	¹⁾ 51				

¹⁾ Tietoja 6 vapaaehtoisen palokunnan jäsenluvusta puuttuu.

Toiminta-piiri.	Perustamis- vuosi.	Jäsenluku.	Toiminta-piiri.	Perustamis- vuosi.	Jäsenluku.
Lemi	1903	20	Mikkelin lääni.		
Valkeala, Kouvola	1904	38	Kaupungit.		
Taipalsaari	1900	15	Mikkeli	1879	248
Joutseno	1902	43	Heinola	1887	40
Ruokolahti:			Savonlinna	1880	64
Imatra	1895	40	Yhteensä	—	352
Tainionkoski	1897	60	Maaseutu.		
Viipurin maaseurakunta:			Mikkelin maaseurakunta	1904	169
Talikkala	1896	350	Pieksämäki	1906	38
Kelkkala	1905	125	Puumala	1901	40
Papula	1902	70	Sulkava	1895	36
Saarela	1902	60	Heinävesi:		
Monrepos	1896	170	Heinävesi	1889	60
Pavloffsky	1896	49	Palokin saha	1904	70
Likolampi	1896	33	Yhteensä	—	413
Sorvalinsaari	1896	48	Yhteensä koko läänissä	—	765
Ravansaari	1872	130	<i>Vapaaehtoisten palokuntien luku:</i>		
Yläsäiniö	1896	45	Kaupungit	3	
Johanneksen pitäjä:			Maaseutu	6	
Uraan kylä	1857	180	Koko lääni	9	
Johannes	1904	100	Kuopion lääni.		
Koivunsaari	1898	30	Kaupungit.		
Uusikirkko	1894	50	Kuopio	1877	374
Kivennapa:			Joensuu	1883	110
Ahjärvi	1904	32	Iisalmi	1902	143
Raivola	1904	55	Summa	—	627
Terijoki	1898	60	Maaseutu.		
Kellomäki	1906	21	Leppävirta	1882	54
Kuokkala	1906	30	Suonenjoki	1906	1) 81
Muola, Perkjärvi	190?	60	Pielavesi	1900	130
Kurkijoki	1882	95	Kiuruvesi	1903	24
Jaakkima	1892	29	Lapinlahti	1903	75
Sortavalan maaseurakunta:			Nilsia	1885	35
Myllykylän tehdas	1900	40			
Läskelän	1906	50			
Yhteensä	—	3,740			
Yhteensä koko läänissä	—	4,875			
<i>Vapaaehtoisten palokuntien luku:</i>					
Kaupungit	6				
Maaseutu	51				
Koko lääni	57				

1) Tästä 65 toimivaa ja 16 maksavaa jäsentä.

Toiminta-piiri.	Perustamis- vuosi.	Jäsenluku.	Toiminta-piiri.	Perustamis- vuosi.	Jäsenluku.
Tohmajärvi, Värtsilä	1891	¹⁾ 189	<i>Vapaaehtoisten palokuntien luku.</i>		
Ilomantsi	1903	50	Kaupungit	5	
Pielisjärvi	1894	42	Maaseutu	7	
Nurmeksien kauppala	1904	²⁾ 91	Koko lääni	12	
Yhteensä	—	771			
Yhteensä koko läänissä	—	1,398			
<i>Vapaaehtoisten palokuntien luku.</i>			Oulun lääni.		
Kaupungit	3		Kaupungit.		
Maaseutu	10		Oulu	1874	120
Koko lääni	13		Kemi	1898	⁵⁾ 64
			Tornio	1891	56
			Kajaani	1886	130
Vaasan lääni.			Yhteensä	—	370
Kaupungit.			Maaseutu.		
Nikolainkaupunki	1868	³⁾ 418	Ii	1906	117
Kristiinankaupunki	1879	82	Rovaniemi	1900	75
Pietarsaari	1889	150	Yhteensä	—	192
Kokkola	1885	125	Yhteensä koko läänissä	—	562
Jyväskylä	1878	142			
Yhteensä	—	917	<i>Vapaaehtoisten palokuntien luku.</i>		
Maaseutu.			Kaupungit	4	
Raippaluoto:			Maaseutu	2	
Raippaluoto	1898	70	Koko lääni	6	
Björkö	1895	60			
Kannus	1897	⁴⁾ 66	Yhteensä koko		
Alavus	1886	135	maassa.		
Ätsäri, Myllymäki	1905	53	Vapaaehtoisten palo-		
Laukaa, Äänekoski	1900	100	kuntien luku.		
Kruunopyy	1894	50	Kaupungit ⁷⁾	34	6,355
Yhteensä	—	534	Maaseutu ⁸⁾	183	13,422
Yhteensä koko läänissä	—	1,451	Koko maa ⁹⁾	217	19,777

¹⁾ Tästä 175 toimivaa ja 12 maksavaa jäsentä, sekä 2 kunniajäsentä.

²⁾ » 80 » » 11 » »

³⁾ » 254 » » 164 » »

⁴⁾ » 39 » » 27 » »

⁵⁾ » 50 » » 14 » »

⁶⁾ Tietoja 8 vapaaehtoisten palokunnan jäsenluvusta puuttuu.

⁷⁾ Tietoja Maarianhaminan vapaaehtoisen palokunnan jäsenluvusta puuttuu.